

Big Brother Awards verklaren vertrouwensbreuk burger en politiek

Burger zoekt vaker heil bij rechter voor bescherming digitale rechten

Axel Arnbak

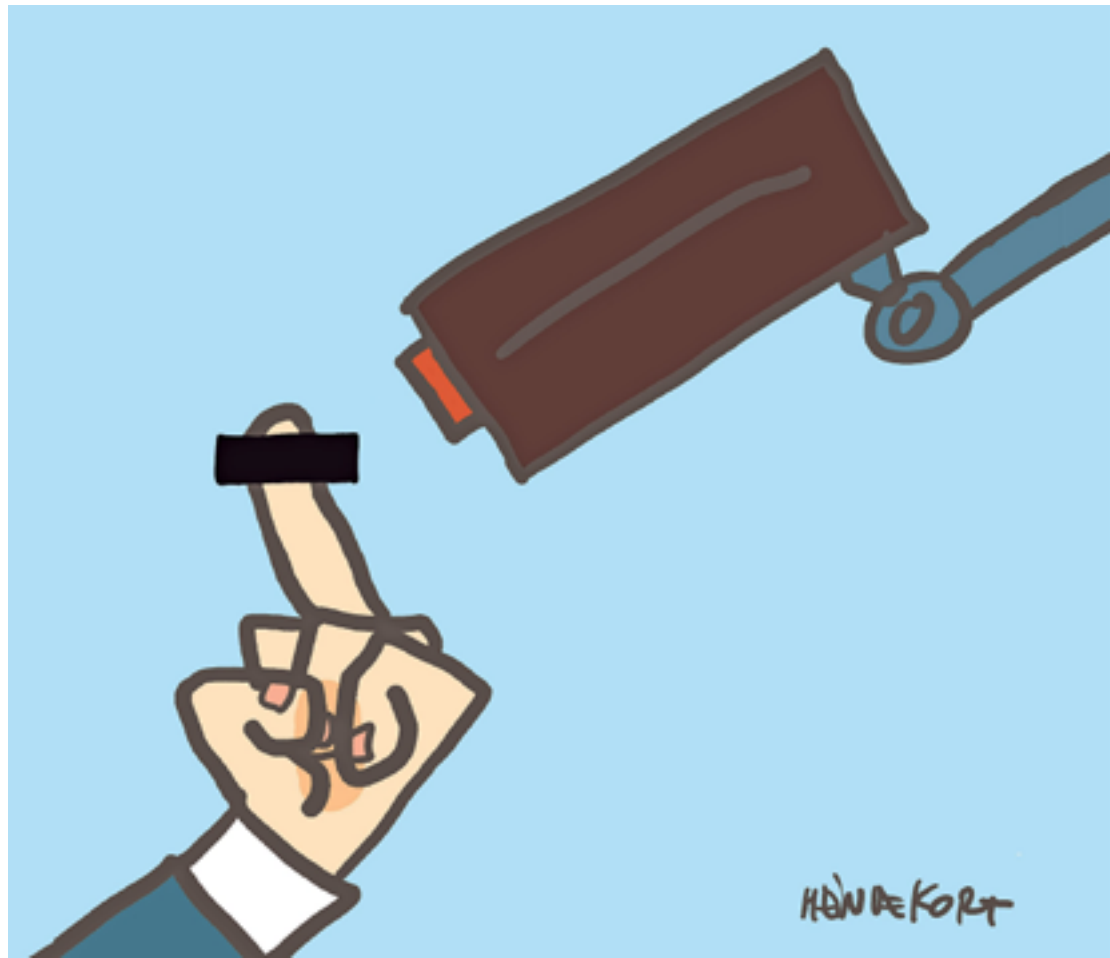
Begin deze week maakte Bits of Freedom de nominaties voor de jaarlijkse Big Brother Awards bekend. De digitale burgerrechtenbeweging reikt op 11 december de privacypoedel-prijzen uit tijdens het jaarlijkse awards gala. De nominaties bieden alvast een overzicht van de stand van privacy in Nederland.

De politiek blijft eigen beloften breken en legitieme privacy-bezwaren naast zich neerleggen. Instanties als de Belastingdienst en de Dienst Uitvoering Onderwijs vallen weer terug in hun dataverslavingspatronen. Tegelijkertijd weten getroffen burgers ineens hun weg naar de rechter te vinden, die desgevraagd de wetgevende en uitvoerende macht corrigeert. Los van deze nieuwe positieve noot in onze digitale trias politica, bieden de Awards zo een verklaring voor de veelbesproken vertrouwensbreuk tussen burger en politiek.

Onder de genomineerden staan bekende schandalen en belangrijke incidenten die nauwelijks in de media zijn besproken. Voor de publieksprijs selecteerden de belangstellenden CDA-leider Sybrand Buma en het nieuwe kabinet voor het doordrukken van de controversiële 'sleepwet' voor de inlichtingendiensten, en GGZ Nederland die buitengewoon gevoelige patiëntdata van psychiaters deelt met zorgverzekeraars. Voor de expertprijs nomineerde een externe jury Focum, 's lands grootste handelaar in dataprofielen, de Belastingdienst en Translink, beide voor het onrechtmatig verzamelen en delen van enorme hoeveelheden data van iedere Nederlander.

Een jaarlijks terugkerend patroon bij de Big Brother Awards is hoezeer de politiek lastige privacykritiek negeert en beloften breekt. Buma zei in de Volkskrant dat zijn partij de uitslag van het referendum in maart over de 'sleepwet', die inlichtingendiensten zonder noemenswaardige waarborgen de bevoegdheid geeft de bevolking op grote schaal af te luisteren, niet zal respecteren. Maar voor het Oekraïne-referendum zei Buma dat 'je niet achteraf kunt zeggen: we doen toch maar wat we willen. Dan is het uit met het vertrouwen'.

Rutte III is genomineerd omdat het de sleepwet in het

regeerakkoord heeft doorgedrukt, ondanks kritiek van de Raad van State, de Raad voor de Rechtspraak, tal van wetenschappers en een reeks beroepsverenigingen, zoals van journalisten en huisartsen. Of kiezers zich nu wel of niet interesseren voor de sleepwet, de politieke ongehoorzaamheid appelleert aan een algemeen gevoel van wantrouwen in de politiek. 'Den Haag' slaat een referendum en inhoudelijke kritiek in de wind. Kiezers vragen zich dan terecht af welke belangen de politiek nu eigenlijk dient.

De nominaties laten ook de dataverslaving van uitvoeringsinstanties zien. Met name de Belastingdienst biest als een ware verslaafde naar gevoelige data bij NS, autoleasebedrijven, parkeerautomaten, crèches en minstens

Het negeren van privacy verdiept de kloof tussen burger en politiek

180 (!) andere databronnen. Bovendien onthulde tv-programma Zembla dat de Belastingdienst door bestuurlijk wanbeleid te weinig goede inspecteurs in dienst heeft en daarom externe consultants inhuurt die onze datadossiers elders onderzoeken — onrechtmatig en onveilig.

Ook GGZ Nederland, DUO en Translink laten data rijkelijk vloeien buiten de eigen organisatie, zonder dat wij het weten of zonder wettelijke basis. Het doemscenario van George Orwell's fenomenale boek *1984* is nu realiteit: zodra je op de snelweg rijdt of incheckt met je ov-chipkaart, registreren tientallen overheidsystemen wat je doet.

Ondanks structurele tegenslag bij de politiek, is de burger dom noch lui. Want de rechter staat wél open voor een inhoudelijk debat. Dit jaar heeft de rechter de Belastingdienst, DUO en Translink al veroordeeld voor hun dataverslaving. De sleepwet zal ook door de rechter worden getoetst, dankzij een brede coalitie procederende burgers. Deze trend zal sterk toenemen met de komst

van een vloedgolf strenge Europese privacyregels en Europese uitspraken naar aanleiding van de Snowden-onthullingen.

Elke keer dat de rechter eraan te pas komt, is een nederlaag voor 'Den Haag'. Populisten spinnen er garen bij. De oplossing voor de gevestigde orde is simpel. Blijf bij gedane beloften. Wees transparant over het specifieke doel van een wet of IT-systeem en breidt dat niet stilletjes uit. Als iets niet mag, weersta de verleiding en stuur recidivisten als de Belastingdienst naar de afkick-kliniek. Het negeren van privacy levert niet alleen een Big Brother Award op, maar verdiept de kloof tussen burger en politiek.

Axel Arnbak is advocaat bij De Brauw Blackstone Westbroek, onderzoeker aan het Instituut voor Informatierecht (UvA). Hij was in 2009 en 2010

betrokken bij de organisatie van de Big Brother Awards. Reacties: @axelarnbak

